

Imperiale voetsporen in Centraal-Azië; een obstakel voor democratisering in de postcommunistische staten?

Een analyse van imperiale politiek in Centraal-Azië en het effect op democratisering

Inleiding

Sinds het begin van de Arabische lente eind 2010, is het debat over de transitie van een autoritair naar een democratisch regime opnieuw opgelaaid. De Arabische lente zou een mogelijke *fourth wave* aan democratische transitie kunnen zijn, waarbij de autoritaire regimes in Noord-Afrika en West-Azië vervangen worden door een democratie. In de protesten die plaatsvonden in de Arabische wereld, is er alleen een aftreden of omverwerping van het regime kunnen realiseren in Tunesië, Egypte, Libië en Jemen. Hierbij is alleen in het eerste geval sprake van een electorale democratie, bij de rest van de landen moet na een jaar nog blijken of dit ook inderdaad het geval wordt. In veel Arabische landen is een val van de regering helemaal niet ter sprake ondanks grootschalige protesten, zoals in Bahrein en Syrië. Er zijn dus nog verscheidene obstakels en gevoeligheden in de meeste regimes van West-Aziatische en Noord-Afrikaanse landen die een belemmering vormen voor de transitie naar een democratie. In dit licht zal deze scriptie kijken naar de imperiale erfenis in de Centraal-Aziatische staten die soortgelijke transitie doormaakten in het begin van de jaren negentig, namelijk: Kazachstan en Oezbekistan. Deze landen delen net als landen in West-Azië en Noord-Afrika waar de Arabische lente zich afspeelt, een zelfde verleden van kolonialisme door een imperiale mogendheid en behoren volgens Huntington tot dezelfde "Islamitische beschaving", wat het gebrek aan een democratische traditie moet verklaren. De imperiale overheersing heeft haar sporen ook achtergelaten door middel van de grenzen die zij heeft geschetst voor de landen in de regio's waar de Arabische lente zich afspeelt. Dit wordt vaak buiten beschouwing gelaten tijdens het bespreken van etnische en of stammen conflicten in deze landen. In dat opzicht wordt er ook gekeken naar wat voor problemen de geschetste grenzen van de Centraal-Aziatische landen door hun voormalig heerser heeft gezorgd en wat voor implicaties dit heeft voor de democratisering in Centraal-Azië. Door er achter te komen wat de oorzaken voor het gebrek aan democratie zijn in Centraal-Azië, kan men een beter beeld krijgen van de (democratische) ontwikkelingen in Noord-Afrika en West-Azië.

Probleemstelling

Deze scriptie behandelt zoals gezegd het concept imperialisme. De vraag die hier centraal staat is of de imperiale geschiedenis van de landen in Centraal-Azië, het proces van democratisering in de weg staan, of dat deze juist een toegevoegde waarde heeft binnen die ontwikkeling. Daarbij zal eerst worden ingegaan op het concept van imperialisme. Vervolgens zal beschreven worden hoe het Tsarenrijk en de Sovjet Unie binnen het imperialistische kader vallen. Daarna wordt behandeld hoe de geschetste grenzen tijdens de Sovjet Unie bepalend zijn geweest voor de huidige grenzen van de Centraal-Aziatische staten door middel van de *segmental institutions thesis*, welke gevolgen dit heeft gehad voor de demografische opbouw van de bevolking en de potentiële problemen die dit met zich

mee heeft gebracht. Tenslotte zal geanalyseerd worden hoe dit verleden heeft doorgewerkt in het democratiseringsproces, met andere woorden: is de imperiale geschiedenis de reden voor een obstakel naar een democratie? Het belang van een imperiale geschiedenis is des te belangrijker in de gevallen van de Centraal Aziatische landen, aangezien er in de genoemde periodes altijd een (politieke) strijd gaande was tussen imperiale mogendheden op dit territorium, namelijk tussen de Engelsen en Russen. Alhoewel beide staten verschillende interesses hadden in deze gebieden, kunnen beide machten gezien worden als een Westerse grootmacht gezien de grote overeenkomsten in de gedreven imperialistische politiek.¹ Natuurlijk zijn hierbij nuanceringsen te maken: de voormalig Russische koloniën doen het economisch en als democratie minder goed dan voormalig Britse koloniën. Echter, de gebieden die het economisch en als democratie minder goed doen zijn voornamelijk regio's van groot strategisch belang met grondstoffen waarvan grote mogendheden afhankelijk zijn of niet aan andere mogendheden willen mee laten profiteren. In dat verband wordt er ook gekeken of Rusland imperialistische politiek drijft om de grondstoffen en hulpbronnen in deze regio veilig te stellen in de periode vanaf de onafhankelijkheid tot vandaag de dag in de Centraal Aziatische landen, en wordt wederom gekeken welke gevolgen dit heeft voor de democratisering aldaar.

Imperiale geschiedenis: conceptualisatie en operationalisatie

Het concept imperialisme is in de wetenschap even populair als omstreden. Sommige wetenschappers laken het vage en algemene karakter van het concept "empire", terwijl anderen het juist een van de doorslaggevende variabelen vinden als het gaat om het verklaren van de afhankelijkheid van periferieën aan het centrum van een rijk waar de imperiale controle wordt uitgevoerd.² Daarnaast is er geen eensluidende en algemene geaccepteerde definitie van imperialisme, wat de bruikbaarheid van het concept niet bepaald ten goede komt. Toch zal blijken dat imperialisme, mits goed gedefinieerd en geconceptualiseerd, zeer bruikbaar kan zijn in het verklaren van zowel waarom bepaalde landen niet de transitie tot een democratie goed hebben kunnen doorvoeren, als waarom de imperiale mogendheden niet gebaat zijn bij het veranderen van de status quo. Daarbij wordt het concept imperialisme gekoppeld met de *segmental institutions thesis* om te verklaren waarom de democratisering in Centraal-Azië moeizaam verloopt.

Theoretisch Kader

Als het concept imperialisme gebruikt wordt om de ontwikkeling van nieuwe staten te verklaren, is het over het algemeen binnen een Marxistisch-Leninistisch of Neo-Marxistisch kader. Het Marxistisch-Leninisme of Neo-Marxisme leggen de nadruk op dat rijken alleen voorheen geannexeerde gebieden omvatten en daarmee ook alle vormen van internationale ongelijkheid.³ Voor dit onderzoek wordt imperialisme echter vanuit een (historisch) gecombineerd metrocentrisch, pericentrisch en systematisch perspectief gekeken, omdat de beste uitleg van imperialisme vaak van een combinatie is van één of meer van deze tradities.⁴⁵ Even belangrijk in dit perspectief is het onderzoek naar de economische modus operandi van het rijk tegenover de periferie.

Russen zijn in het verleden actief geweest in het verzinnen van nieuwe grenzen voor haar nieuw veroverde gebieden om de controle hierover zoveel mogelijk in eigen handen te krijgen, net zoals dat

de Britten en Fransen, de landen in Afrika en West-Azië naar eigen wens hebben vormgegeven. Vandaag de dag zijn de consequenties van deze kunstmatige grenzen nog steeds zichtbaar waarbij meestal een deel van een bevolkingsgroep opzettelijk binnen de landsgrenzen van een ander is gezet, zodat deze in de toekomst voor problemen zou zorgen. Ook Centraal-Azië is in dit opzicht niet anders dan bij voormalig Britse of Franse koloniën. Zowel Kazachstan als Oezbekistan hebben minderheden binnen hun landsgrenzen toegedeeld gekregen. Deze scriptie richt zich op dit verschijnsel, namelijk de imperiale politiek van Rusland tijdens het Tsarenrijk en de Sovjet Unie.

De Russificatie politiek van Communistisch Rusland en het op geloof gebaseerde nationalisme van het Tsarenrijk komen met elkaar overeen in de gedachte van de "Grote Rus" of "Groot Rusland" missie en is hier dan ook een continuïteit in te vinden. Communistische regeerders dreven imperialistische politiek onder een internationalistische ideologie.⁶ Het economisch, politieke en ideologische leven was direct verbonden aan Moskou en werd stevig gecentraliseerd, gedernationaliseerd en gesovjetiseerd, de hegemonie van de Russen onder het Sovjet politiek systeem, het fysiek uit de weg ruimen van duizenden verschillende volkeren, deportatie vanuit hun gebied en huis, de mystieke angst voor het toenemen van de islamitische populatie en het koloniale karakter van de economie in de republieken is een manifest van Russisch nationalisme en de grote emigratie ideologie (van Russen naar nieuw veroverde gebieden).⁷

Om de imperiale politiek van Rusland tijdens het Tsarenrijk, de Sovjet Unie en de periode na onafhankelijkheid te beschrijven, wordt er gebruik gemaakt van de *segmental institutions thesis*. Op het eerste gezicht lijkt het hanteren van deze thesis niet in lijn met de historische benadering van het concept imperialisme, vanwege de nadruk op politieke instituties in plaats van het beleid van een voormalig koloniaal heerser. Toch is de *segmental institutions thesis* bruikbaar omdat de politieke instituties zijn gevormd en geschapen door de koloniale heerser en dit verband zeker past bij de historische benadering van het concept. Bijna alle succesvolle natiestaat projecten worden geassocieerd met een bestaande institutie, die Philip Roeder in zijn boek *Where Nation States Come From: Institutional Change in the Age of Nationalism* beschrijft als segment-staten.⁸ De onafhankelijkheid van een land vertegenwoordigde de administratieve upgrade van een bestaande jurisdictie. De voormalige Sovjet Unie staten zijn hier een goed voorbeeld van. De succesvolle natiestaat projecten waren projecten die geassocieerd werden met eerste rang jurisdicties, ook wel unie republieken genoemd zoals Kazachstan en Oezbekistan. De natiestaat projecten die niet werden geassocieerd met deze segment-staten, zoals het project van Turkestan, Idel-Ural of de Berg Republiek mislukten in de jaren negentig van de twintigste eeuw.⁹ Dit argument wordt ook wel de *segmental institutions thesis* genoemd.

Conceptualisatie

Als een analytisch concept, refereert imperialisme aan de effectieve dominantie van een politieke gemeenschap door een ander. Volgens Michael Doyle zijn rijken een relatie tussen politieke controle, opgelegd door een politieke maatschappij over de effectieve soevereiniteit over andere politieke maatschappijen.¹⁰ Imperialisme is het proces van het oprichten en behouden van een rijk. Met overheersing bedoelt men de bekwaamheid van de dominante staatsvorm, de metropool, om beleid te beslissen voor het ondergeschikte beleid, de kolonie. Deze bekwaamheid kan een delegatie met zich mee brengen waarbij de autoriteit de beslissing nemende bevoegdheden delegeert naar elite leden van een kolonie, maar waarbij de metropool de macht blijft behouden om te beslissen wat gedelegeerd wordt en hoe, en wanneer deze autoriteit wordt teruggehouden. Imperialisme is dus

een extreme vorm van internationale hiërarchie waar de kolonie in principe onderworpen is van de dominante staat.¹¹ Neokolonialisme is de hiërarchische productie door het functioneren van een onpersoonlijke internationale markt. In deze variant hoeft de dominante staat niet de intentie te hebben gezag te hebben over de ondergeschikte, maar de ondergeschikte is wel substantieel afhankelijk van de dominante staat. Op deze manier heeft de ondergeschikte entiteit weinig keuze anders dan zich te schikken (en zelfs te anticiperen) aan de begeertes van de metropool. Bij neokolonialisme produceert economische afhankelijkheid politieke dominantie- de kern van imperialisme- maar de mechanisme van controle zijn indirect.¹² Imperialisme wordt vaak uitgelegd door drie algemene theorieën: het metrocentrisme, het pericentrisme en de systematische theorie. De metrocentrische theorie richt zich op de duwende (push) factoren achter expansie, terwijl de pericentrische theorie zich richt op de krachten die imperialisten naar een hiërarchische relatie toe trekken (pull), en de systematische theorie richt zich op de competitie tussen twee grootmachten.¹³ In deze scriptie wordt zoals gezegd een combinatie van allen gebruikt, welke we kortweg aanduiden als imperialisme om het verder niet al te gecompliceerd te maken.

De Sovjet Unie kan gezien worden als een continuatie van het Tsaristisch koloniaal bewind, vanwege de vele overeenkomsten in het gevoerde imperialistische beleid.¹⁴ Voorbeelden hiervan zijn de transnationale natuur van de politieke entiteit; de structuur van de etnische hiërarchie; de absolute assumptie van de superioriteit van de cultuur en taal van de dominante groep; de macht die het centrum had over het onder het gezag gebrachte territorium; niet alleen met betrekking tot de administratie en economisch beleid, maar ook in het beslissen in het lot van de bevolkingen van deze gebieden; en tot slot, na het uiteenvallen van deze imperiale entiteiten, de plotselinge omdraai van de status van “heersers” en de “overheersden” en de spanningen die dit creëerde.¹⁵

De segmental institutions thesis speelt een grote rol voor het verklaren van de huidige grenzen van de Centraal-Aziatische staten bij hun onafhankelijkheid en de problemen die dit met zich mee heeft gebracht voor de democratisering van deze landen. Deze thesis is een extensie van de meest fundamentele claim van de institutionalisten dat politieke instituties het politieke leven structureren.¹⁶ De segmental institutions thesis impliceert ook dat wanneer het territorium en de menselijke grenzen gedefinieerd door de segment-staten verschillend waren getekend, een verschillend stel aan nationale claims- of zelfs geen enkele- de gemeenschappelijke staat had kunnen aanvallen.¹⁷ Als de Unie van Socialistische Sovjet Republieken de republieken Bukhara, Khiva en Turkestan had bewaard, zouden we vandaag de dag de onafhankelijkheid van Bukhara, Khiva en Turkestan vieren in plaats van Kazachstan, Kirgizië, Oezbekistan, Turkmenistan en Tadzjikistan. Bovendien als de USSR economische regio's (oblasten) had gecreëerd in plaats van unie republieken gebaseerd op gecreëerde naties, zouden er weinig al dan niet geen natiestaat projecten de USSR kunnen uitdagen.¹⁸ Natiestaten komen dus vooral voort uit administratieve verrijking van segment staten die weer een deel uitmaakten van een gemeenschappelijke staat. Daarnaast handelt de segmental institutions thesis de rol van nationalisme in de creatie van natiestaten grotendeels als een endogene factor in het proces dat segment-staten tot natiestaten lijdt, eerder dan een voorgaande conditie of oorzaak.¹⁹ Bovendien noodzaakt de volksraadplegende aard van de natiestaat de “*ethnification*” van de natie. Regeringen spenderen veel energie aan privileges voor de natiestaat project dat de status quo begunstigt.²⁰ De segmental institutions thesis betwist de macht die grote mogendheden hebben op de invloed welke naties staten krijgen door selectief de erkenning uit te breiden of te weigeren. Het gaat echter de reikwijdte van deze scriptie te buiten om ook op dit laatste punt van de segmental institutions thesis in te gaan.

Operationalisatie

Het concept en de definiëring van imperialisme zijn, vanwege het woord imperiaal, per definitie op zijn minst enigszins ambigu. Imperialisme is niet tastbaar of direct observeerbaar en moet dus geïdentificeerd worden aan de hand van variabelen die het (waarschijnlijke) bewijs vormen van het bestaan ervan. Daarbij komt dat de operationalisatie van een concept altijd meer licht werpt op het concept zelf, indien de vertaalslag van abstract naar concreet tenminste goed maakt wordt: "A concept is a construct, something we create".²¹ Het concept van imperialisme wordt als het ware als een middel gebruikt om het toe te passen op de casussen en is geen vaststaand gegeven op zichzelf. Het gaat er dus om de juiste variabelen te identificeren die het concept op een juiste manier dekken. Vanwege de beperkingen die de omvang van deze scriptie oplegt, is het slechts mogelijk om enkele kernvariabelen hier te behandelen.

Onder het concept van imperialisme wordt in deze scriptie ook de imperiale agenten, kolonisten, hulptroepen en gedepoteerden verstaan.²² Imperiale agenten bestonden uit mensen die een administratieve post innamen, beroepen en in de strafuitvoering zaten. Zij werden door de lokale bevolking gezien als superieur door hun etnische band met de heersende macht, namelijk de Russen (en Slavische minderheden die met hen geassocieerd werden zoals Oekraïners en Belarussen). Dit komt overeen met de Brits-Engelse en hun waarnemende vervangers, de Schotten en Ieren in India en andere Aziatische en Afrikaanse koloniën. De Imperiale kolonisten waren Slavische mensen die zich vestigden in de nieuwe gebieden van het rijk, welke de grootste etnische minderheid vormen in Kazachstan en tot voor kort de helft van de populatie uitmaakten. Deze situatie is vergelijkbaar met de Nederlandse en Britse kolonisten in Zuid-Afrika, die ondanks hun kleine aantal, het rijkdom en economische macht geconcentreerd hebben in eigen handen.²³ De Imperiale hulptroepen omvat een ieder die als intermediair of buffer zone optrad tussen de imperiale agenten en de inheemse bevolking. In het Britse Rijk vervulden de Aziaten vaak deze post in de Afrikaanse koloniën, terwijl in Kazachstan dit de Tataren en andere kleine groepen zoals de Mordvianen bedroeg.²⁴ Tot slot zijn er nog de imperiale gedepoteerden die volledig uit hun thuisland zijn gedepoteerd om strategische overwegingen, zodat zij geen bedreiging meer vormden voor de heersende macht. Het Britse rijk deed dit o.a. met de Masai in Kenia.²⁵ Dit geldt onder andere voor de Krim Tataren en Meshketian Turken in Kazachstan, maar omvat een veel grotere groep als er gekeken wordt naar de USSR als geheel.²⁶ Er zijn wetenschappers die beweren dat na de dekolonisatie, wat de onafhankelijkheid van de Centraal-Aziatische staten in zekere zin was, de relatie tussen de voormalig koloniale heerser en de overheerste gebieden, ook wel bekend als de Derde Wereld niet veranderden: De territoriale rijken verdwenen, maar niet de impulsen die deze hielpen creëren en niet het systeem van macht en haar relaties in welke zij hun rol speelden.²⁷ Zo wordt er ook gekeken in welke mate de imperiale relatie tussen Centraal-Azië en Rusland nog aanwezig is en of Rusland de traditie van haar imperiale beleid sinds het Tsarenrijk voortzet.

Bij de twee casussen, namelijk Kazachstan en Oezbekistan, zal eerst een korte historische achtergrond geschetst worden. Immers, imperialisme en de segmental institutions thesis komen niet uit het niets, maar zijn ingebed in, en grotendeels bepaald door de geschiedenis, oftewel in dit geval de geschiedenis van het Tsarenrijk en meer recent de Sovjet Unie. De eerste variabele is de demografische. Hierbij gaat het (uitsluitend) om factoren als imperiale agenten, kolonisten, hulptroepen en gedepoteerden en de gevolgen voor het beleid van de Centraal Aziatische staten vandaag de dag. Daaruit vloeit een visie voort, die mede bepalend is voor (het ontstaan van) het

imperiale beleid van Rusland na de onafhankelijkheidsperiode van de postcommunistische staten. Vervolgens is een tweede variabele die van culturele superioriteit en de religieuze missie, waarbij het gaat om de houding van de imperiale mogendheid tegenover de inheemse bevolking van het nieuw geannexeerde territorium en welke gevolgen dit heeft gehad voor de Centraal Aziatische landen bij de onafhankelijkheid. De derde variabele is temeer van belang als we de stap zullen maken naar de ontwikkeling in de afhankelijkheid van de economieën van de onafhankelijke Centraal-Aziatische staten in relatie tot het imperiale beleid van de Sovjet Unie en of er een continuatie van dit beleid te vinden is in de Russische Federatie. Een vierde en laatste variabele is wat Huntington het gebrek aan democratische tradities noemt bij landen met een Islamitische cultuur. Huntington doelt hiermee op de brede en verwarrende definitie van Islamitische beschaving en heeft geprobeerd de grenzen te definiëren waar een beschaving begint en waar de ander eindigt, en heeft tot slot een monolithische perceptie van het Westen en de Islamitische cultuur.²⁸ Los van dit feit, wordt in deze scriptie onderzocht of democratische elementen teruggevonden kunnen worden in de cultuur en traditie van de afzonderlijke Centraal-Aziatische staten die behandeld worden. Een vierde en laatste variabele is de segmental institutions thesis. Hierbij wordt gekeken hoe de huidige staatsgrenzen van de postcommunistische staten in Centraal Azië zijn gevormd en wat voor relatie deze heeft met de imperiale heerser. In deze scriptie wordt dus behandeld in hoeverre de imperialistische geschiedenis en de segmental institutions thesis een obstakel vormen voor de democratisering van de Centraal Aziatische staten, namelijk Kazachstan en Oezbekistan.

Casussen

De Sovjet transitie is een deel van het proces dat ook van kracht was op Joegoslavië en Tsjecho-Slowakije tijdens de recente transformatie van de Communistische wereld. In 2000 waren er 21 natiestaten terwijl er een decennium eerder nog maar 9 Communistische landen stonden. Deze postcommunistische transitie vormden voor het grootste deel de vierde fase van de creatie van natiestaten en vertegenwoordigden de tweede meest intensieve uitbarsting van nieuwe staten die toetraden tot het internationaal systeem sinds 1815. In plaats van de Unie van Socialistische Sovjetrepublieken zijn er nu vijftien onafhankelijke staten. Het einde van het communisme zorgde niet alleen voor een einde van een arbeidersstaat gebaseerd op een transnationaal beroep van proletariërs en socialistisch internationalisme, maar zorgde ook voor een einde van een poging om een nieuwe natiestaat te creëren die de grenzen van de individuele segment staten oversteeg. De overwinning van deze vijftien succesvolle opvolgers van de voormalig Sovjet landen ontstonden ten koste van alternatieve natiestaat projecten die er op uit waren om de internationale grenzen van de regio anders te schetsen.²⁹ Deze studie richt zich op een aantal Centraal Aziatische landen die allen voormalig Sovjet landen zijn, maar die toch in enige mate verschillend zijn van elkaar qua onderdrukkende regimes. Hierbij worden de voormalig communistische landen onder de loep genomen om te kijken of hun koloniale en imperiale verleden een obstakel vormt voor verdere democratisering vandaag de dag, waarbij Oezbekistan het meest strikte autoritaire regime heeft samen met Turkmenistan in (Turks) Centraal-Azië, gevolgd door een meer pluralistisch, maar alsnog autoritair regime in respectievelijk Kazachstan en Kirgizië. Daarnaast wordt er door middel van de segmental institutions thesis gekeken naar hoe het komt dat de post-communistische landen in Centraal-Azië onafhankelijk zijn geworden in de huidige staatsgrenzen, welk tevens vele minderheden bevatten. Centraal-Azië wordt ook wel gedefinieerd als elk deel van een gebied dat strekt van de Kipchak steppen van Centraal-Rusland tot de Grote Muur in China.³⁰ Centraal-Azië als een geopolitiek concept in de hedendaagse internationale betrekkingen ontbreekt echter. De regio van belangstelling

zijn twee van de vijf onafhankelijke Centraal Aziatische Republieken uit het postsovjiet gebied, namelijk Kazachstan en Oezbekistan. De Kazachen en Oezbeken delen een gemeenschappelijke taal, cultuur en religie. De Centraal-Aziatische landen (met uitzondering van Tajikistan) worden daarom ook wel gerekend tot de Turkse staten.

Imperiale geschiedenis van Tsarenrijk tot onafhankelijkheid

Kazachstan en Centraal-Azië

De eerste identificeerbare staatsvorming van de Kazachen werd gesticht in de vijftiende eeuw, ook wel bekend als de Kazach Kanaat. De heersende Kazach elite van deze staat had rond deze tijd het hanafisme binnen de soennitische Islam geadopteerd, maar de meerderheid van de bevolking was pas een paar eeuwen later volledig bekeerd. In de negentiende eeuw werd de Russische invloed in de regio uitgebreid. Rond deze tijd begon ook de klassieke 'Great Game' welke de twee imperiale mogendheden, Rusland en Engeland, in een worsteling bracht om heer en meester te zijn over Centraal Azië. Wanneer door de Amerikaanse burgeroorlog (1861-65), de Amerikanen de katoen exporten afkaptten, werd Rusland' drang om Centraal-Azië binnen te dringen onweerstaanbaar.³¹ De Kazach leiders werden in de eerste helft van de negentiende eeuw afgezet en hun territorium werd geannexeerd door het Russische rijk. Ook openden rond deze tijd onder leiding van Nikolay Ilminsky scholen om de generatie in de overheerste gebieden te Russificeren door onder andere de nadruk te leggen op het leren van de Russische taal en het proberen te christianiseren van Islamitische bevolkingsgroepen.³² In 1940 waren er nog maar 1000 moskeeën over van de 25.000 in Centraal-Azië in 1925. Ook het Latijnse alfabet dat in 1925 werd klaargemaakt voor de Turkse volkeren in Centraal-Azië, waar Turkije in 1928 ook over ging van het Arabisch geschrift, moest het ontgelden voor het Cyrillische alfabet. Op deze manier heeft Rusland getracht de culturele banden die Turkije met Centraal-Azië heeft te ondermijnen.³³ Bovendien kreeg elke republiek een eigen nationale taal die verschilde van de talen die gesproken of geschreven werden door mede etnische en of linguïstische groepen buiten de Sovjet Unie.³⁴ De Russen zorgden er op deze manier voor dat de Turkse Centraal Aziatische Republieken ook onderling voor elkaar onverstaanbaar werden en een hinder zou vormen voor de eenheid tussen deze volkeren of republieken.

Leden van de Kazaachse aristocratie begonnen educatie te krijgen in het Russische systeem en sommigen van hen dienden in de administratie van het Tsaren rijk.³⁵ De imperiale regering richtten een uniforme administratie op in 1775 voor de gehele staat en verdeelden Rusland in veertig provincies die weinig aandacht schonken voor de culturele diversiteit binnen het rijk. Nieuwe gebieden die werden opgenomen in het rijk werden verdeeld tussen provincies om de kristallisatie van loyaliteiten en nationalisme rondom bepaalde regio's te voorkomen die voor alternatieve natiestaat projecten konden zorgen.³⁶ In de late negentiende eeuw en het begin van de twintigste eeuw vonden er grote instromen van immigranten plaats naar Kazachstan. In eerste instantie waren de relaties tussen de Kazachen en de immigranten vriendelijk, maar spanningen kwamen al snel boven water.³⁷ Één van de belangrijkste redenen hiervoor was het feit dat de nieuwkomers grote stukken land onteigenden die een deel vormden van het traditionele weidegebied van de nomaden. Bovendien was de lokale bevolking onderhevig aan zware belastingen en werden ze hevig onderdrukt door het regime, welke hoorde bij de Russische kolonisatie politiek.³⁸

In 1916 onttaarde de boosheid van de Kazachen in een gewelddadige opstand. De Tsaristische reactie was wreed, vele van de opstandelingen werden bruto vermoord.³⁹ Vervolgens werden in 1917

duizenden staatsambtenaren, imams, intellectuelen, bourgeois nationalisten, panturkisten, panislamisten, anti-communisten en gecapituleerde spionnen door Stalin uit de weg geruimd.⁴⁰ In 1920 werd het gebied geregeerd door de Sovjets. Rond deze tijd stond het aantal Kazachen in het territorium van de USSR op rond de vier miljoen. Een Kazach territorieel-administratieve regio werd gevormd in 1920 met de status van Autonoom Sovjet Socialistische Republiek (ASSR) die bijna al het traditionele gebied van de Kazachen omvatte; meer dan negentig procent van de Kazachen waren gelegen binnen deze nieuwe formatie. In 1936 verkreeg de Kazach ASSR de status van een Unie republiek en werd deze hernoemt naar de Kazach Sovjet Socialistische Republiek (of minder formeel, Kazachstan). Dit is waar de segmental institutions thesis bij komt kijken. De USSR was een door en door gesegmenteerde staat. Tot aan het uiteenvallen van de USSR bestond deze uit vijftien unie republieken. Binnen de vijftien unie republieken bevonden zich tweede-, derde- en vierderangs-segment staten: twintig autonome republieken (tweederangs), acht autonome oblasten (derderangs) en tien autonome okrugs (vierderangs). De succesvolle opvolgers die ontstaan zijn uit de unie republieken van de USSR hebben de meeste lage-rang segment staten behouden, waarvan er slechts twee zijn opgeheven, maar ook drie nieuwe erbij zijn gecreëerd.⁴¹ De vijf segment-staten in Centraal Azië die aanwezig waren voor de val van de Sovjet Unie, werden na de val onafhankelijk in dezelfde grenzen als tijdens het Sovjettijdperk. Zonder de segment staat had niet alleen Kazachstan, maar ook alle andere segment staten binnen de USSR er hoogstwaarschijnlijk anders uit gezien. De huidige staatsgrenzen van Kazachstan, maar ook die van Oezbekistan zijn overblijfselen van grenzen die zijn geschetst door de imperiale heerser.

Kazachstan in de Onafhankelijkheidsperiode

Als resultaat van het Sovjet beleid van gedwongen sedentarisering, collectivisatie en de vernietiging van de rijke boeren klasse (dekulakisatie) van de nomaden, hadden de Kazachen veel te lijden als populatie gedurende de jaren dertig van de twintigste eeuw. Ook vonden er politieke zuiveringen plaats die de meeste kleine, pre-revolutionaire intellectuele elite uitroelden. Er wordt geschat dat er ongeveer 1.75 miljoen Kazachen, ongeveer de helft van de Kazach populatie, stierf gedurende deze jaren. Meer dan een miljoen Kazachen emigreerden. In 1959 bedroeg het aantal Kazachen 2.8 miljoen, een derde minder dan in 1926.⁴² Daar kwam nog eens bij dat in de laatste decennia van het Sovjet tijdperk, Kazachstan ernstige milieu schade opliep waar de bevolking zich zorgen over maakte. Twee problemen hadden de grootste impact in de regio. Één daarvan was het Aralmeer, welke door het inkrimpen van het Meer, chronische verwoestijning en ernstige lucht, bodem en water vervuiling ondervond. Een andere grote bron van vervuiling en zorg die de bevolking had, betrof de Semipalantisk (nu Semey) nucleaire testplaats waar blootstelling aan radiatie van nucleaire testen die werden uitgevoerd tussen 1949-89, veel schade hadden berokkend aan de lokale ecologie en de gezondheid van de populatie. De radiatie heeft vandaag de dag nog steeds gevolgen voor de populatie zoals een verhoogd risico op maagkanker en misvormde baby's. Zo is er in de regio Aktöbe gerapporteerd dat 40% van de kinderen gehandicapt zijn geboren.⁴³ In beide gebieden was de degradatie van het milieu zo ernstig, dat tien duizenden Kazachen geforceerd waren om hun huizen te verlaten en naar andere delen van de republiek te verhuizen.⁴⁴ Met deze gebeurtenissen in de achtergrond en het groeiende bewustzijn bij de mensen van het lijden en onrechtvaardigheden die zijn toegebracht aan de Kazachen gedurende de laatste eeuw, zorgde ervoor dat een golf van xenofobisch nationalisme begon op te komen.⁴⁵ Dit spreekt in enige mate de segmental institutions thesis tegen die de visie ondersteunt dat wijdverspreid nationalisme zelden bestaat voorafgaand aan staatsvorming en kenmerkend niet voorafgaat aan onafhankelijkheid, en dus geen bevredigende

uitleg geeft voor welke natie-staat projecten een succes worden.⁴⁶ Akiner geeft juist aan dat bij onafhankelijkheid in 1991 veel Kazachen dit als een soort van indemnificatie zagen, een kans om de controle over hun lot en hun land terug te krijgen.⁴⁷ Kazachen over de grens begonnen terug te komen. In 2003 hadden 215.000 Kazachen van buiten de landsgrenzen de poging gewaagd om terug te keren naar hun moederland. Deze repatrianten werden met enthousiasme ontvangen in de vorm van een "gathering-in" van verbannen mensen.

Postonafhankelijkheid en identiteitsproblemen als obstakel op weg naar democratie

Kazachstan en Centraal-Azië

Sinds de onafhankelijkheid is Kazachstan bezig geweest met het promoten van het concept van de "titular" natie als een speciale categorie, dat wil zeggen, de mensen van wie de staat zijn naam draagt. Alhoewel de inleiding van de constitutie van 1995 het collectief heeft over het 'volk van Kazachstan', wordt het territorium van Kazachstan omschreven als Kazach land. Dit impliceert dat de titular natie wordt beschouwd als de gastheer, terwijl anderen de gasten moeten uitmaken. Deze gasten kunnen weliswaar staatsburgerschap verkrijgen, maar worden niet beschouwd als mensen met een intrinsieke belang in het land, of in ieder geval één die niet gelijk is aan het belang dat de Kazachen hebben met het land. Kazachen hebben dus een speciale status binnen Kazachstan. Deze speciale status wordt door sommigen opgemerkt als vijandig voor het ontwikkelen van een moderne, democratische staat.⁴⁸ Wanneer exclusief Kazachen een speciale status krijgen binnen Kazachstan kan dit voor problemen zorgen als dit een benadelend effect heeft voor de tientallen andere minderheden in Kazachstan. Deze instabiele situatie is een typisch voorbeeld van imperialistische politiek, waarbij een groep minderheden (en in dit geval tientallen), opzettelijk worden geplaatst binnen een land, zodat dit op den duur voor problemen zal zorgen.⁴⁹

Huntington toont in zijn onderzoek aan dat democratie vooral is weggelegd voor landen met een Westerse cultuur of landen die in aanraking zijn geweest met Westerse ervaringen met de Renaissance, de Verlichting, de Franse Revolutie of het liberalisme. Orthodoxie en Islam worden vanuit historisch perspectief niet gezien als een deel van het Westers Christendom, wat het gebrek aan democratie moet verklaren.⁵⁰ Meer recente wetenschappers hebben echter aangetoond dat zelfs in een land als Kazachstan met een Islamitische cultuur, ondanks een koloniaal verleden onder het Orthodox Tsarenrijk en communistisch Sovjet-Unie, wel degelijk een democratische traditie heeft. Zo is de nomadische beschaving van de Kazachen collectivistisch en individualistisch, maar heeft het ook liberale kenmerken. Terwijl monopolie van macht, corporatisme, stammenrelaties en patron-cliënt relaties typisch waren voor oriëntaalse maatschappijen, had de Kazach gemeenschap deze politieke tradities in zijn klassieke versies niet geadopteerd.⁵¹ Zhanylzhan Dzhunusova verklaart dit door het feit dat de staat een marginale rol speelde in het leven van de Kazachen, maar dat de Kazachse samenleving vooral als een civil society fungeerde, in zo verre dat het gedrag van het gewone volk werd geordend door de regels van de zongenaamde steppe democratie, alhoewel relaties van macht wel bepaald werden door oriëntaalse tradities van staatsadministratie.⁵² Dzhunusova schrijft dat bij de dood van een Khan, een vertegenwoordiger van een andere sultanistische dynastie Khan werd, maar dat dit alleen kon gebeuren met de bevestiging van de *qurultay* (conferentie). Bovendien waren de Khans geen feodale leiders, aangezien zij geen legale eigenaars waren van een stuk land of van de personen van hun onderdanen en ook geen reguliere inkomsten van hen verkregen. De Kazach Kanaat was dus niet een feodale maatschappij maar een militaire democratie. In de koers van twee

revoluties die plaatsvonden in 1918-20, bevorderden leiders in het Islamitische Oosten hun wens voor autonomie. Kazach leiders die hiernaar verlangden waren onder andere democraten zoals Alikhan Bukeykhanov, Ahmet Baytursynov, Myrzhap Dulatov en Mustafa Choktay.⁵³ Eerdere democratische ervaring ziet Huntington als een voordeel voor democratische consolidatie. Alhoewel Kazachstan nooit een volledig democratisch (liberaal) regime heeft gekend, heeft het wel een civil society gehad met democratische elementen. De transitie naar een democratische vorm van corporatisme hangt volgens Diamond af van een liberaal-pluralistisch verleden, die veel postcommunistische staten zouden missen.⁵⁴ Kazachstan heeft in dit geval wel degelijk een liberaal-pluralistisch verleden.

Het liberale en pluralistische element van de Kazach samenleving is ook terug te vinden in de tolerantie van Kazachen tegenover de Slavische imperiale kolonisten die zijn gevestigd in Kazachstan. Het land heeft nooit een etnisch gemotiveerd conflict meegemaakt sinds het land onafhankelijk werd in 1991. Biculturele staten waarin twee verschillende groepen van ongeveer dezelfde grootte en kracht elkaar confronteren, kunnen erg gevaarlijk kan zijn. De prijs is de staat zelf en of zelfs de gehele structuur van de staat.⁵⁵ In het jaar 2000 maakten de niet-titular bevolkingsgroepen ongeveer nog de helft van de bevolking uit en de meeste van hen waren Europeanen en andere Russisch sprekende volkeren met een hoge mate van gemeenschappelijke identiteit.⁵⁶ Rusland probeert de emigratie van deze Russen naar Rusland te voorkomen en probeert hen juist te behouden in Centraal-Azië, om zo een geopolitiek voordeel te verkrijgen door hen te gebruiken als politieke pionnen.⁵⁷ Zo worden zij gebruikt om invloed uit te oefenen op de Centraal-Aziatische staten en gebruikt het de Russische officieren uit deze regio om de Russische diaspora te beschermen door hen in te zetten om de buitengrenzen van de Commonwealth of Independent States te verdedigen.⁵⁸ Het indirecte controle willen houden van Centraal-Aziatische staten om zelf haar bevoorrechte positie in de regio te behouden, laat zien dat Rusland imperialistische politiek nastreeft. Kirgizië en Kazachstan streven daarom een democratisch regime na om de bemoeienis van Rusland met hun interne zaken te voorkomen, door de Russen ook het vertegenwoordigingsrecht te geven.⁵⁹ Dit is ook één van de redenen waarom Oezbekistan zich een strikt autoritair bewind kan veroorloven, omdat het weinig Russische diaspora binnen haar landsgrenzen heeft en Rusland dus minder invloed in dit land heeft in vergelijking met haar buurlanden Turkmenistan, Kazachstan en Kirgizië. Politieke stabiliteit wordt dan ook als een van de voornaamste prestaties gezien van het regime van Nursultan Nazerbayev. De huidige aanwezigheid van de Russische populatie in Kazachstan en de problemen die dit met zich meebrengt voor het creëren van een democratische natie staat, is dan ook een direct gevolg van het imperialistische beleid van de Sovjet Unie om kolonisten te laten settelen.

Hoe komt het nu dat Nazerbayev ook gesteund wordt door grote delen van de Russische populatie? Het antwoord moet volgens Kolsto gezocht worden in de propaganda machine van de president. De eerste tegenstander van Nazerbayev voor het presidentschap in 1991 was de 42 jaar oude componist en voorzitter van de nationalistische Zheltoksan partij, Hasen Kozha-Ahmet. Kozha-Ahmet is een voormalig dissident die in 1977 veroordeeld was tot twee jaar gevangenisstraf voor laster tegen het Sovjet regime en zijn reputatie als een trouwe voorstander van de zaak van de Kazachen werd versterkt door zijn actieve deelname aan de opstand in december 1986 in Alma-Ata. Hij werd gesteund door een deel van de elite en een deel van het volk die hoopten voor snelle veranderingen in de samenleving.⁶⁰ Nazerbayev stond niet toe dat Kozha-Ahmet zich kon registreren, die hem de enige tegenstander zou maken en op z'n minst zou laten zien dat hij toegewijd was aan democratie, zonder het risico te lopen dat hij zijn macht zou verliezen. Dit vanwege het feit dat weinig of vrijwel

geen Russen op Kozha-Ahmet zouden stemmen en ook de urbane Russische populatie wezen zijn projecten af.⁶¹ De partij van Kozha-Ahmet was niet voor een gedwongen deportatie van de Russische bevolking, zoals de meer radicale Alash partij wel was, maar vond dat de Russen wel aangemoedigd moesten worden om het land te verlaten. De Russen steunden Nazarbajev met een overweldigende meerderheid en zagen de methodes die hij gebruikte tegen zijn enige tegenstander door de vingers, omdat het internationalisme van de president als sociaal cement diende, welke de inwoners van Kazachstan verenigde op 1 december 1991.⁶² Zo worden de imperfecties van de Kazaachse democratie in stand gehouden om de interesses van de grootste groepen in Kazachstan te beschermen, maar om met name de Russen tevreden te stellen. Dit laatste is nodig om ook Rusland te vriend te houden, want deze voelt de behoefte om haar minderheden buiten haar landsgrenzen te beschermen.⁶³ Ook kan Rusland economische sancties opleggen en dat doet de economie van Kazachstan niet goed, aangezien zij nog steeds erg afhankelijk is van Rusland. De angst dat de Russische kapitalisten de economie zullen domineren van de nieuwe onafhankelijke staten is duidelijk een verklaring voor het conservatieve economische beleid van de Centraal Aziatische regimes.⁶⁴ Bovendien kan Rusland als de boel escaleert militair ingrijpen, zoals zij heeft gedaan bij de burgeroorlog in Tadzjikistan. Bij grote bedreigingen zullen de Turkse Republieken afhankelijk zijn van de hulp van Rusland. Deze landen zijn dus genoodzaakt om samen te werken met Rusland op het gebied van veiligheid.⁶⁵ Als laatst weet Nazerbajev zijn positie te versterken door de twee groepen tegen elkaar uit te spelen door de angst van “kazakhification” te creëren bij de Russen en de angst van hernieuwde Russische dominantie bij Kazachen, en presenteert zichzelf als de enige politieke kracht die de mogelijkheid heeft en gewillig is om de interesses te verdedigen tegen de interesses van de rivaliserende groep.⁶⁶

Nursultan Nazerbajev probeert zijn land geleidelijk aan te kazakiseren. Zo worden bijvoorbeeld de namen van steden en andere plaatsen van het Russisch verandert naar het Kazachs, wordt de nationale cultuur versterkt door middel van onderwijs, media etc. en het verhogen van de levensstandaard van de inheemse bevolking laat zien dat Kazachstan een ander pad is ingeslagen dan de russificatie- of sovjetiseringspolitiek.⁶⁷ De kazakisering van de natie na onafhankelijkheid van Kazachstan komt overeen met de segmental institutions thesis, namelijk dat de volksraadplegende aard van de natiestaat de etnificatie van de natie noodzaakt. Naast de dominantie van de Russische taal in de republieken voor de onafhankelijkheid, was er ook een dominantie van de Russen over de economie. Vrijwel alle belangrijke competente banen waren door Russen ingenomen (industrie, educatie, technisch personeel etc.), geconcentreerd in de steden waar tevens de industrie zich had ontwikkeld. De etnisch-sociale stratificatie patroon ondersteund de notie van de *mission civilisatrice* en de raciale en culturele superioriteit van de Russen over de inheemse populatie, welke een onderdeel vormt van imperialisme.⁶⁸ Dezelfde missie om beschaving te brengen kan men ook terugvinden bij de Engelsen. Het beleid van het Sovjet regime om de nationaliteiten tot één ‘Sovjet volk’ of “Homo Sovieticus” te creëren heeft, gecombineerd met de superioriteitsgevoelens, een survival syndroom opgewekt tussen virtueel alle niet-Russische groepen. Huwelijken tussen Russen en niet-Russen werden aangemoedigd en kinderen werden geprobeerd in de Russische identiteit op te nemen. Dit ging zelfs zo ver dat onder Krushnev biologische eenheid en homogenisering werden opgenomen in het begrip “mengen”, die zo een radicalere lading kreeg.⁶⁹ De keuze van de natiestaat model was dus eigenlijk een conditie van dit syndroom.⁷⁰ Het uiteenvallen van de USSR en de reductie van de Russische diaspora tot de status van minderheid kon noch de traditionele attitudes veranderen, noch de Europese populatie het idee van een natiestaat verwelkomen. De culturele,

linguïstische, historische herinnering en sociale structuur voegen een scherpe lijn toe tussen de geïndustrialiseerde, urbane Russische populatie gesitueerd in het noorden van het land, die het resultaat zijn van de imperiale agenten die de betere banen bezitten tijdens de Sovjet Unie, en de voornamelijk landelijke Kazach regio's in het zuiden.⁷¹

De transitie van een militair regime naar democratie is volgens Huntington makkelijker en meer permanent dan de transitie van een een-partij systeem.⁷² Mocht Kazachstan niet overheerst zijn geweest door Rusland tijdens het Tsarenrijk en vervolgens door de Sovjet-Unie, dan was de transitie soepeler verlopen. Door de erfenis van het een-partij systeem en de afhankelijkheid van de economie aan Moskou, loopt de democratisering in Kazachstan moeizaam. Hoe lager het niveau aan economische ontwikkeling aan het begin van een nieuwe democratie gecombineerd met zwakke politieke instituties, des te meer de nieuwe democratie een risico oploopt als deze niet voldoet aan de economische verwachtingen die door het autoritaire regime worden beloofd.⁷³ De Sovjet-Unie liet een economie achter in Centraal-Azië die gericht was op het leveren van ruwe materialen aan Moskou en heeft het zich verder niet industrieel kunnen ontwikkelen. De economische ontwikkeling verliep hierdoor in de eerste jaren moeizaam (waar het nu wat beter gaat met de landen), maar ook mede doordat de Centraal-Aziatische landen door Rusland werden geaccepteerd in de nieuwe roebel zone (Russische munteenheid), welke juist voorkwam dat zij een eigen economisch beleid konden voeren.⁷⁴ Kazachstan en Oezbekistan waren in 1992 dan ook nog steeds grotendeels economisch afhankelijk van Moskou, waarbij Kazachstan 68% van haar import uit Rusland haalde en Oezbekistan 58%. Tevens ontving Rusland 53% van de export van Kazachstan en 61% van Oezbekistan.⁷⁵ Zo eist Rusland bijvoorbeeld internationale prijzen voor haar export naar Centraal-Azië, terwijl het druk zet op de Centraal-Aziatische staten om hun katoen en olie voor lage Sovjet-tijdperk prijzen te verkopen. De economische afhankelijkheid van de Centraal-Aziatische staten van Rusland is een voorbeeld van neokolonialisme. Bovendien stopte Moskou alle leningen naar Centraal-Azië, terwijl het een betaling van openstaande schulden eiste. Het resultaat was een dramatische economische achteruitgang en een sneeuwbaaleffect aan politieke problemen.⁷⁶ De trage economische ontwikkeling heeft zodoende bijgedragen aan het behoud of zelfs versteviging van het autoritaire bewind in beide Kazachstan en Oezbekistan.

Naast de economische afhankelijkheid van Rusland zijn de Centraal Aziatische landen ook van strategisch belang vanwege haar natuurlijke hulpbronnen. Het is rijk aan hulpbronnen zoals uranium, die bijvoorbeeld noodzakelijk is voor de productie van nucleaire wapens. Ook produceert het hoge kwaliteit katoen.⁷⁷ Het is ook rijk aan minerale hulpbronnen zoals olie, aardgas en goud. In Mei 2000 ontdekte een Westerse olie consortium een nieuw olieveld in oost Kashagan (Kazachstan), die uitrekt tot aan de Kaspische Zee. Er wordt verondersteld dat dit één van de grootste oliereservoirs ter wereld is. Met nog eens een geschatte gasreserve van 2.4 biljoen kubieke meters behoort het land tot de meest onverkende olie en gas gebieden ter wereld.⁷⁸ Ondanks deze hulpbronnen was er in het midden van de jaren negentig toch sprake van een daling van buitenlandse interesse, grotendeels door tegenspraak van Rusland. De Centraal Aziatisch Turkse Republieken willen hun onafhankelijkheid van Rusland vergroten door alternatieve pijpleidingen te creëren. Dit wordt voor de korte termijn echter onwaarschijnlijk geacht, aangezien Rusland haar invloed in deze regio niet wilt verliezen (vooral onder Putin) en ziet Centraal-Azië dan ook als haar 'achtertuin' en de regio als 'nabije grens'.⁷⁹⁸⁰ Zo werd Kazachstan 'verzocht' door Rusland om geen nieuwe pijpleidingen te bouwen maar in plaats daarvan zich op bestaande Russische netwerken te verlaten en daarmee ervoor te zorgen dat Kazachstan afhankelijk blijft van Rusland aangaande energie en inkomsten van het land. Moskou

betwist zelfs Kazachstan's legale claim op haar offshore olie in de Kaspische Zee en eiste een deel in elke joint venture die Kazachstan sloot met een Westers bedrijf, welke een duidelijk voorbeeld is van de imperialistische doelen die Rusland nastreeft.⁸¹ Rusland probeert tevens haar leiderschap op het gebied van energie te garanderen door etnische onrust te creëren in regio's waar anders profijtelijke pijpleidingen doorheen zouden kunnen lopen, zoals het geval is in de Kaukasus (Georgië) en probeert haar voordeel eruit te halen doordat de instabiliteit daar bevroren is, maar ook met tactieken door andere landen openlijk te bedreigen.⁸² Deze politiek van Rusland richting Kazachstan en Centraal Azië in het algemeen, vind plaats in een nieuwe 'Great Game', waar dit maal Washington bij betrokken is en haar respectievelijke oliemaatschappijen.⁸³ Rusland respecteert hiermee niet de soevereiniteit van Kazachstan als onafhankelijk land en behandelt het als een vazalstaat.

Net als dat Centraal Azië van geo-economisch belang is voor Rusland, is het ook van geopolitiek belang. Rusland probeert de invloed van Amerika in de regio te verminderen door meer samen te werken met India en China en creëert zo een 'strategische driehoek'.⁸⁴ Regionale observeerders schrijven dat Amerika er op uit is om de regio te domineren. De VS zou alleen betrokken zijn in de regio voor "Great Game" redenen- om te voorkomen dat de regio wordt 'gecontroleerd' door Rusland, Iran of China.⁸⁵ Zo omschrijft Brzezinski Eurazië als het schaakspel van de toekomst.⁸⁶ De Centraal-Aziatische landen gebruiken de VS echter om van de dominante Russische invloed te ontkomen en zien de VS als een grootmacht die balans brengt in de afhankelijkheid van deze staten naar buiten toe.⁸⁷ Naast het belang van olie- en aardgasreserves in de regio, is er het belang van de pijpleidingen zoals hierboven genoemd werd. Gerald Robins omschrijft het belang van de pijpleidingen als volgt: "whoever controls the silk pipelines will rule the world".⁸⁸ Er wordt ook wel beweerd dat de burgeroorlog in Tsjetsjenië ging over de controle over de pijpleidingen. Sterke belangengroepen in Moskou willen dat Rusland de enige plaats wordt waar de energie voorraden van Centraal Azië naar de globale markt verkocht kunnen worden.⁸⁹ Om deze reden stationeert Rusland ook militaire basissen in de Kaukasus, vrijwillig in Armenië en onder dwang in Georgië. Ondanks alle druk heeft Azerbeidzjan nooit een Russische basis geaccepteerd op haar grondgebied.⁹⁰ Rusland wilt op het gebied van energie vraagstukken niet haar laatste woord kwijtraken in de Centraal-Aziatische landen, wat angst creëert in de regio voor hernieuwde imperialistische politiek door Rusland.⁹¹ Rusland is tevens bang dat als de Centraal-Aziatische hulpbronnen eenmaal de wereldmarkt opgaan, de wereld prijzen voor olie en gas zullen dalen en daarmee de nood voor Russische olie en gas verminderd zullen worden.⁹² Tot slot is er de angst van Rusland dat het opkomend nationalisme van de Turkse volkeren in Centraal-Azië er voor zal zorgen dat ook verwante volkeren in de Russische Federatie nationalistische aspiraties gaan ontwikkelen. Het toenemend bewustzijn van deze bevolkingsgroepen over hun identiteit, gepaard met de afnemende autoriteit van Moskou vergeleken met de periode voor onafhankelijkheid van de Centraal-Aziatische staten, zorgt ook voor een toenemende vraag naar meer autonomie door de Turkse autonome republieken (Tatarije, Tsjetsjenië, Bashkirdistan, Yakoetistan en Tuva) en in sommige gevallen zelfs secessie, en laten weten dat Moskou hen niet representeert en dat zij liever controle hebben over hun eigen grondstoffen.⁹³ Volgens de segmental institutions thesis is de kans groot dat de autonome republieken in Rusland bij secessie onafhankelijk worden, omdat het in zeker zin segment-staten zijn van de gemeenschappelijke staat, de Russische Federatie. Dit kan gezien worden als nog een reden waarom Rusland haar hegemonie over Centraal-Azië niet wilt laten afstaan aan een andere grootmacht. In dit licht wordt er door academici geschreven dat Rusland zich bemoeit met conflicten in Centraal-Azië vanwege geopolitieke, economische en culturele banden, maar uit dit onderzoek blijkt dat de bemoeienis van

Rusland met deze regio vooral van imperiale aard is, voortbordurend op een eeuwenlange traditie van imperialistische politiek in Centraal-Azië.⁹⁴

De herverkiezing van de termijn van de president tot 2000, hoe ondemocratisch deze ook is vanuit een Westers standpunt bekeken, lijkt voorlopig het autoritaire regime van Nazarbayev het enige effectieve instrument om etnisch-politieke polarisatie en instabiliteit in de regio te voorkomen terwijl de nieuwe natiestaten in de maak zijn. Dit komt ook overeen met de transitietheorie van Huntington, waarbij een totalitair regime eerst een autoritair pad moet volgen alvorens zij de transitie naar een democratie maakt.⁹⁵ Onder politieke liberalisatie zou dit noodzakelijkerwijs lijden tot de opkomst van de vraag naar autonomie, revisie van de huidige staatsgrenzen en separatisme, welke tezamen bijdragen aan de destabilisatie van de politieke situatie in de gehele regio. Zo acht Kangas het beter om een stabiele maatschappij en economie te hebben en alleen dan pas te focussen op politieke hervormingen- wanneer de populatie er beter op voorbereid is.⁹⁶ De Centraal-Aziatische landen zullen hun onafhankelijkheid en vrijheid beter kunnen beschermen tegen potentiële verspreiding van Russisch imperialisme wanneer zij economisch sterk in de schoenen staan, dit kunnen zij onder andere doen door de inkomsten en hegemonie over hun olie en aardgas reserves te beschermen.⁹⁷

Zodoende ligt het obstakel voor democratisering niet bij de bevolking, maar bij de demografische en economische (en enigszins veiligheids)structuren die zijn overgebleven van het Sovjet tijdperk. Gebaseerd op de analyses uit het World Values Survey, concluderen Al-Braizat en Rose dat religie een insignificant effect heeft op steun voor democratie in de Islamitische wereld. Meer specifiek wordt er geconcludeerd dat nominale identificatie met de Islam een zwak effect heeft op het niveau van democratische steun in Kazachstan en Kirgizië.⁹⁸ Integendeel tot wat men zou denken, verhoogd nominale affiliatie met de Islam juist de steun voor democratie in Centraal-Azië. Een reden hiervoor kan zijn dat de Islam niet alleen een geloof, maar ook een identiteit is voor de inheemse bevolking in Centraal-Azië die hen onderscheid van de Russen en andere etnische bevolkingsgroepen.⁹⁹ Een andere reden kan zijn moslims democratie als een beter alternatief zien dan de huidige autoritaire politieke regimes, vanwege de onderdrukking van de Islam door de heersende leiders.¹⁰⁰ De leiders van Kazachstan en Oezbekistan komen beide uit de rangen van de communistische partij van hun respectievelijke Sovjetrepublieken. Toen de Sovjet Unie uit elkaar viel in 1991, waren de elite van Kazachstan en Oezbekistan verafschuwd. Dit waren elite die waren opgebracht met het Sovjet systeem en waarvan velen niet hun eigen nationale taal spraken. Hun privileges en promoties waren afhankelijk van Moskou en hun economieën waren volledig afhankelijk van het exporteren van ruwe materialen naar de Sovjet Unie. Deze leiders waren die hard communisten wiens visie van de wereld werd geschapen door Moskou en die Michael Gorbatsjov's pogingen voor hervormingen zelfs smaadden. Sommige van de Centraal-Aziatische leiders gingen zelfs zover, dat zij de gefaalde staatsgreep steunden gericht tegen Gorbatsjov van augustus 1991.¹⁰¹ Gebrek aan democratisering moet dus niet gezocht worden bij de bevolking.

Het ontstaan van Oezbekistan

De nieuwe grenzen in Centraal-Azië kwamen tot stand in 1924 door de beslissing van het Centraal Committee van bestuur van de Russische Communistische Partij om de Tsaristische administratieve

provincie van Turkestan te verdelen, welke de huidige gebied van Turkmenistan, Oezbekistan, Kazachstan en Kirgizië omvatte. De Bolsjewieken verdeelden de regio in drie nationaal-territoriale entiteiten eerst voor de Oezbeken, Kazachen en Turkmene, maar later ook voor Kirgiziërs en Tadzjeken. Om enige mogelijkheid van de opbloei van oude territoriale solidariteit te voorkomen, werd het hart van voormalig Turkestan- de khanaten van Bukhara, Kokand en Khiva, aan de Oezbeken gegeven.¹⁰² Alhoewel de nieuwe republieken hun naam kregen van de titular natie, vulde een Rus altijd de positie van eerste secretaris van de Communistische Partij in elke republiek en de uiteindelijke loyaliteit aan Moskou domineerde over elke andere vorm van loyaliteit voor de individuele republieken.¹⁰³ Terwijl de Russen probeerden elke geconstrueerde titular natie te linken aan zijn eigen staat om sociale homogeniteit en politieke cohesie te creëren, ontkenden zij gelijke rechten aan kleinere etnische minderheden in elke republiek.¹⁰⁴ Zo kreeg Oezbekistan, net als alle andere nieuwe republieken, een handjevol minderheden toegerekend die of opzettelijk binnen de nieuwe staatsgrenzen zaten of hierheen waren gekomen door massadeportatie (voor volkeren die verbannen werden uit hun thuisland) en massa-immigratie.¹⁰⁵ Deze immigranten of gedeporteerden bestonden uit imperiale kolonisten (Russen) en imperiale gedeporteerden (o.a. Meshketian Turken en Krim Tataren).¹⁰⁶ In 1989 was 8.3% van de bevolking van Oezbekistan Russisch, 4.7% Tajik, 10,% aan overige volkeren.¹⁰⁷ In 1997 was dit 5,5% voor de Russische populatie en 5% voor de Tajik met 9,5% aan overige volkeren (en dat waren er 100 in 1989).¹⁰⁸¹⁰⁹ Tijdens de Sovjet Unie zijn de Russen massaal en georganiseerd geïmmigreerd naar Oezbekistan om zich te gaan vestigen om banen als administrateur, manager en technicus te bekleden. Deze mensen kunnen dus ook wel imperiale agenten genoemd worden, waarvan vele ook imperiale kolonisten vormen die zich destijds hebben gevestigd en vandaag de dag nog steeds in grote getale aanwezig zijn in het land, ondanks de emigratie van grote groepen gekwalificeerde Russische specialisten uit Oezbekistan.¹¹⁰ Hierdoor heeft het land te lijden gehad aan economische verliezen, welke vooral pijnlijk was in de transitieperiode.¹¹¹

Oezbekistan komt voort uit de grenzen van de Oezbeek SSR in 1924, waarbij een wet van kracht ging dat de taal van de grootste (titular) etniciteit van de republiek de status van staat (of officiële) taal kreeg. Hier komt wederom de segmental institutions thesis bij kijken, aangezien de staat voortkomt uit de administratieve verrijking van de segment staat (Oezbekistan Sovjet Socialistische Republiek) die een deel uitmaakte van een gemeenschappelijke staat, de Sovjet Unie, die tevens de grenzen van de segment staat gecreëerd heeft. Dit creëerde voordelige condities voor haar ontwikkeling in alle sferen van communicatie, waardoor het Tadzjiek, die voorheen de officiële taal was en gebruikt werd in sociaal-politieke, economische, culturele en intellectuele leven in Bukhara, werd vervangen door het Oezbeeks, ondanks het feit dat de Oezbeken altijd de meerderheid uitmaakten in de *state-like* formaties op het territorium van Oezbekistan.¹¹² Dit beleid was tevens in lijn met het nationaliteitsbeleid van die periode, welke taal de meest belangrijke instrument werd gevonden voor een naties' culturele ontwikkeling en waarbij de Russische cultuur de ultieme standaard was waarnaar gestreefd moest worden door alle Sovjet Unie naties.¹¹³ Deze culturele superioriteit is een onderdeel van imperialisme. Met culturele ontwikkeling werd europeanisering mee bedoeld, wat ervoor zorgde dat de inheemse volkeren verwijderd werden van hun traditionele Islamitische cultuur. Hiermee losten de Russen tevens een ander probleem op, namelijk het beperken van de invloed van ideeën over pan-Turkisme en Pan-Islamisme in de regio.¹¹⁴ De verdeling van de Centraal-Aziatische staten in hun huidige grenzen was dan ook bedoeld om pan-Turkisme te voorkomen. Mocht de Sovjet Unie de provincie Turkestan hebben behouden, dan zouden we vandaag de dag de onafhankelijkheid vieren van één Turks Centraal-Aziatisch land genaamd Turkestan, welke overeenkomt met de segmental

institutions thesis. De Oezbeekse taal had voorheen alleen officiële status in de Khivan en Kokand Khanaten welke beide relatief klein en economisch onderontwikkelde politiek-administratieve regio's waren.¹¹⁵ Voor de creatie van Oezbekistan in 1924 identificeerden de inheemse bevolking in alle politieke en administratieve entiteiten op haar territorium linguïstisch als Turks of Farsi; de eerste categorie omvatte alle Turks sprekende volkeren van de regio en de laatste de lokale Farsi sprekende Tadzjiken. De latere scheiding van de regio's in etnische groepen volgens de etnisch-linguïstische criteria creëerde grond voor interetnische conflicten.¹¹⁶ Dit product van koloniale of neo-koloniale overheersing gedurende het Tsarenrijk en de Sovjet Unie is vandaag de dag vooral een probleem in de Ferganavallei in Oezbekistan.¹¹⁷

In mei 1989 braken er rellen in de Fergana vallei uit tussen Oezbeken en de door Stalin gedeporteerde Ahiska Turken uit (welke tevens vallen onder de imperiaal gedeporteerden), wat resulteerde in een bloedig gevecht. De rellen begonnen doordat er op de markt tussen een Oezbeek verkoper en een Ahiska Turk een discussie uitbrak die zo erg escaleerde, dat een menigte zich met de discussie ging bemoeien en de situatie uit de hand liep. De rellen verspreidden zich in latere dagen ook naar andere steden welke resulteerde in de dood van 100 Ahiska Turken.¹¹⁸ De gevechten tussen Oezbeken en Ahiska Turken was echter niet etnisch van aard. De werkloosheid onder Oezbeekse jongeren en het gebrek aan land en water worden onder de belangrijkste redenen genoemd voor de rellen. Een ander gevecht brak uit in mei en juni 1990, in de in Kirgizië gelegen Osh, vlak bij de grens aan Oezbekistan. Ditmaal was de aanleiding tot de gevechten het toe-eigenen van een stuk grond van de Oezbeken aan de Kirgiziërs door de lokale overheid en ook hier resulteerde de botsing tussen de twee groepen in honderden doden. Echter, was ook hier geen sprake van een etnische botsing, maar worden economische beperkingen, het delen van land en hulpmiddelen, en dat beide groepen een negatieve kijk over elkaar hebben worden als belangrijkste redenen gegeven.¹¹⁹¹²⁰ Deze gebeurtenissen laten zien dat etnische spanningen in Centraal-Azië snel boven water kunnen komen en even snel uit de hand kunnen lopen.

De Centraal Aziatische regeringen dragen de angst dat zolang zij geen controle hebben over de verschillende bevolkingsgroepen in hun land, de 'etnische' problemen kunnen escaleren. Vandaar dat zij een sterk gecentraliseerd autoritair regime wensen. Een unitaire staat is een natiestaat, maar de voormalige Sovjet republieken huisvestten door imperialistisch beleid verscheidene volkeren in hun staat. Deze halve natiestaten kunnen gezien worden als federaties en dit soort type staten hebben een sterk centraal geleid bewind nodig om overeind te kunnen blijven.¹²¹ Deze controle ziet men ook terug in het economisch beleid dat wordt gevoerd door de Centraal Aziatische regeringen. Bewust van het feit dat snelle economische hervormingen tot sociale ongelijkheid kan leiden, en deze de etnische verhoudingen kan verscherpen, voeren de Centraal-Aziatische leiders de economische hervormingen langzaam door. Zo heeft Oezbekistan een eigen "Oezbek model" gecreëerd waarbij de hervormingen traag zullen worden doorgevoerd.¹²² Daarnaast was een snelle economische groei in de beginjaren na onafhankelijkheid bijna niet mogelijk doordat de Sovjets deze republiek alleen gebruikten voor de productie van katoen, welke hedendaags nog steeds 60% aan inkomsten van de export oplevert en welke tevens de reden is dat elke andere sector binnen de Oezbeekse economie onderontwikkeld is.¹²³ Het produceren van katoen gerund door de ministeries van de republieken zorgden er voor dat de segment-staat afhankelijk werd van Rusland, maar liet het centrum (Moskou) ook een koloniale arbeidskrachten achter die een permanente koloniserende aanwezigheid in de republieken vestigden.¹²⁴ De hedendaagse economische afhankelijkheid van Oezbekistan van Rusland is een voorbeeld van neokolonialisme.

Ook Oezbekistan heeft democratische elementen in haar maatschappij voorgaande aan de onafhankelijkheid van het land. De verschijnselen in Oezbekistan nemen meer een traditionele vorm van een democratische structuur aan. Zo wordt de *malhalla* in Oezbekistan gezien als een vorm van een lokale overheid.¹²⁵ Gebaseerd op traditionele dorpshiërarchieën werd de malhalla herintroduceert door president Karimov in 1993, welke twee jaar later werd geformaliseerd. Soortgelijke dorps, plattelands of herderlijke organisaties werden geïntroduceerd in Kirgizië en Kazachstan.¹²⁶ De bewering van Huntington dat alleen Christelijk-Westerse landen een democratische traditie zouden hebben, wordt hierbij ontkracht in het geval van Oezbekistan, die een sterke Islamitische cultuur heeft en Kazachstan, welke een traditie heeft van een militaire democratie. Overigens heeft Griekenland de oudste democratische traditie van de Westerse beschaving, maar besloeg dit wel een slavendemocratie.¹²⁷ Deze traditie is vergeleken met die van Oezbekistan en Kazachstan niet zozeer democratischer. Het antwoord voor de obstakels naar een democratie moeten dus niet gezocht worden in de bevolking of diens cultuur, maar in de imperiale voetsporen die Rusland heeft achtergelaten in deze landen en die vandaag de dag nog steeds merkbaar zijn op sociaal-economisch, demografisch en veiligheidsgebied. Bovendien zijn de grenzen die zijn geschetst tijdens de Sovjetunie bepalend geweest voor de huidige grenzen van de natiestaten die tevens potentiële conflicten tussen bevolkingsgroepen in de toekomst mogelijk maakte en vandaag de dag nog steeds als obstakel op weg naar democratie wordt gezien, vooral door de Centraal-Aziatische leiders.¹²⁸ Terwijl de segmental institutions thesis een verklaring geeft voor de huidige staatsgrenzen en de onwaarschijnlijkheid van andere natiestaat projecten wanneer dit buiten de segment-staat grenzen van de gemeenschappelijke staat valt, geeft het imperiale beleid van de Russen tegenover haar veroverde gebieden en diens populatie de oorzaak van waarom de grenzen geschetst zijn zoals wij die vandaag de dag kennen.

Oezbekistan na onafhankelijkheid

Vandaag de dag is er echter weinig sprake van democratie in Oezbekistan. Het heeft de meest autoritaire regime van Centraal-Azië, alhoewel het wel democratisch ogende grondwet heeft. Het probleem is echter dat geen enkele wet werkt.¹²⁹ Er worden weliswaar parlementaire verkiezingen gehouden, maar de volksvertegenwoordigers worden 3 maanden voordat de kiezers naar de stembus gaan gekozen. Deze lijst van gekozen vertegenwoordigers wordt 3 maanden van tevoren vastgesteld met goedkeuring van de president.¹³⁰ Het autoritaire regime van Karimov neemt merkwaardige trekjes aan, zo verklaarde de oppositieleider Abdülhafiz Celalov op verkiezingsdag in 1999, dat hij zijn stem aan Islam Karimov had gegeven. Hoe komt het nu dat Oezbekistan en Turkmenistan zo'n streng autoritair regime hebben, terwijl Kazachstan en Kirgizië een meer pluralistisch model navolgen? Hierboven werd al aangegeven dat de Russische diaspora een rol speelde in de keuze van een meer open model, die op zijn minst elementen weg heeft van pluralisme. Historische erfenis van de Sovjet-Unie speelt vervolgens ook een belangrijke rol sinds Moskou de republieken niet heeft voorbereid op regeren na onafhankelijk, laat staan op een politiek die zijn wortels vind in het pluralisme, in tegenstelling tot de Britten die dit wel hebben gedaan met het lokaal bestuur in India.¹³¹ De reden waarom de Russen de ontwikkeling van de opperste sovjet in elk van hun segment-staten cultiveerden in plaats van lokale mensen het recht gaven om hun eigen instituties te bouwen, was omdat de meeste instituties van zelfbestuur in segment-staten een creatie waren van de gemeenschappelijke staat, in dit geval de Sovjet Unie zelf.¹³² De imperiale erfenis speelt hier wederom een rol in het democratiseringsproces van Centraal-Aziatische staten, namelijk dat er door de Sovjet Unie amper een pluralistische traditie aan regeren is achtergelaten. Tot slot zijn er de

recente gebeurtenissen in Tadjikistan en Afghanistan niet vergaan bij de Centraal-Aziatisch Turkse staten. In Afghanistan en Tadjikistan wordt het instorten van de staat en de burgeroorlog in deze landen gelinked aan democratisering en een afbreuk aan tradities van een centraal geleid bewind.¹³³

Om los te breken met het verleden en om een potentiële roep voor eenheid tussen volkeren die een gezamenlijke taal en cultuur hadden te dwarsbomen, maar wel onder verschillende nationale vlaggen leefden, lanceerde de Sovjet autoriteiten een wijdverspreid linguïstisch transformatie project in Centraal Azië.¹³⁴ De Sovjetisering van de talen in Centraal Azië werd geïnitieerd onder de autoriteit van Russische oriëntalist die in instituties werkten die geërfd waren van het Russische Rijk. Het doel was om nationale talen te vormen die gebaseerd waren op een bepaalde dialect die gesproken werd in een gebied en om deze als de officiële taal te installeren.¹³⁵ De inventie van de nationale talen creëerde zo ook Karakalpak in 1925 en bestaat vandaag de dag nog steeds als autonome republiek binnen Oezbekistan. Van alle succesvolle post-Sovjet staten hebben alleen Oezbekistan en Moldavië een gedeelde soevereiniteit behouden die direct voortkomen uit de tweederangs segment staten van de unie republieken tijdens de Sovjet periode.¹³⁶ Dit komt overeen met de segmental institutions thesis waarbij de enige tweederangs autonome regio's binnen de deelrepublieken van Moldavië en Oezbekistan nog steeds- zij het formeel op papier- hun autonome status hebben behouden. Verder heeft Oezbekistan als enige een significante niet-Russische niet-Turks sprekend volk binnen haar landsgrenzen toegedeeld gekregen, namelijk de Tadzjiek. De Tadzjiek (uit Tadzjikistan en omstreken) zijn in tegen stelling tot andere Centraal-Aziatische republieken geen Turks, maar een Iraans volk en spreken dan ook een Indo-Europese taal (Farsi) in plaats van een Altaïsche (Turks). De Tadzjiek hebben zich echter niet kunnen mobiliseren tegen Tashkent en heeft Oezbekistan dus geen serieuze echte etnische uitdaging. De uitdaging komt voornamelijk uit de hoek van religie (Islam) die de Oezbeekse staat uitdaagt.¹³⁷ Echter, is er wel een groeiend anti Tadzjiek sentiment in Oezbekistan doordat Tadzjikistan Oezbeekse Islamisten steunt, inclusief het voorzien van een basis voor deze groep in Tadzjikistan, zelfs na 1999.¹³⁸

De introductie van het Cyrillisch alfabet in 1940 was in werkelijkheid een nieuwe fase van gedwongen russificatie. De Oezbeken raakten vervreemd van hun eigen traditionele Oriëntaalse cultuur, echter adopteerden zij in plaats daarvan ook niet de Westerse cultuur.¹³⁹ Na de onafhankelijkheid is er gekozen om het Latijnse alfabet te introduceren, wat een duidelijk signaal was van de Oezbeekse autoriteiten om een pro Westerse oriëntatie te kiezen en de secularisatie van het publieke leven onomkeerbaar te maken.¹⁴⁰ Bovendien maakte een op het Latijn gebaseerd alfabet de integratie mogelijk in de cultuur en beschaving van de Turkse wereld.¹⁴¹ De Oezbekisering van het land blijkt ook uit het feit dat de staat ook enkel privileges geeft aan de titular natie, en met het strenge autoritaire bewind en de prioriteit van de staat boven democratie, welke nu is gevestigd in Oezbekistan, lijkt het erop dat dit beleid nog voor een lange tijd zal voortduren.¹⁴² Ook in het geval van Oezbekistan is de segmental institutions thesis geldig met betrekking tot de volksraadplegende aard van de natiestaat die de etnificatie van de natie noodzaakt. De Oezbekisering van de ambtenarij verloopt in Oezbekistan echter minder streng dan in Kazachstan (en Kirgizië). Zo hoeft men niet de officiële taal te weten in Oezbekistan om voor een post in de ambtenarij te solliciteren. Ook staat er in de openingsclausule van de talenwet dat het verlenen van Oezbeeks als officiële taal geen inbreuk doet op de constitutionele rechten van de andere naties en etnische groepen binnen Oezbekistan. Een dergelijk democratische statement kan men niet vinden in de wetten van naburige Centraal-Aziatische staten waarbij het leren van de taal van de titular natie strikt verplicht is. Er

hebben zich dan ook geen situaties voorgedaan waarin de introductie van de staatstaal in officiële correspondentie werd geforceerd in instituties met een laag percentage aan Oezbeken.¹⁴³

De Sovjet elite in Kazachstan en Oezbekistan waren meer succesvol dan in Kirgizië op het vasthouden van hun voormalige positie in de post onafhankelijkheidsperiode. President Karimov gebruikte in Oezbekistan de voormalig elite netwerken van de sovjet republiek van de communistische partij om snel zijn controle uit te breiden over het territorium van het land. De aard van de politieke relaties en de vertegenwoordigde netwerken zijn voor een overgroot deel een continuatie van regelingen tijdens de Sovjet-periode.¹⁴⁴ In Kazachstan was er juist een gebrek aan een geïntegreerd elite netwerk en werd de leider uit het voormalig leiderschap van de Republikeinse Communistische Partij gehaald. Bij onafhankelijkheid had Nazerbayev dus niet alleen te maken met een potentieel afscheidingsbeweging door de Russische en of Slavische populatie, maar ook een gefragmenteerd elite netwerk.¹⁴⁵

Conclusie

De Centraal Aziatisch Turkse Republieken zijn onder het Tsaren Rijk en de USSR sterk beïnvloedt door de Russisch heerschappij, zowel politiek, als cultureel en economisch. Als men onthoudt dat deze regio een paar eeuwen onder Russisch heerschappij heeft moeten leven, is het haast ondenkbaar om te verwachten dat de Centraal Aziatische Republieken zich in tien jaar ontdoen van de Russische invloed in hun land.¹⁴⁶ De Russische invloed stamt in grote mate nog af van wat er is overgebleven tijdens de Sovjet Unie, die in grote mate een vervolg was van het imperiale Tsarenrijk, zoals bijvoorbeeld de economische en demografische structuur van de landen die nog van dit tijdperk afstammen. De trage economische ontwikkeling als gevolg van het imperiale beleid van de Sovjet Unie, draagt bij aan het behoud of zelfs de versteviging van het autoritaire bewind in beide Kazachstan en Oezbekistan, die bovendien hedendaags nog steeds economisch afhankelijk zijn van Rusland. Dit laat zien dat Rusland vandaag de dag nog steeds een neokoloniaal beleid toepast op de Centraal-Aziatische landen. Daarnaast zijn de huidige staatsgrenzen een imperiaal gevolg van de grenzen die de Sovjet Unie destijds heeft getrokken en waarbij verscheidene bevolkingsgroepen opzettelijk binnen de grenzen van de republiek zijn geplaatst, zodat dit in de toekomst voor potentiële conflicten zou zorgen. Bovendien zou politieke liberalisatie lijden tot de opkomst van de vraag naar autonomie, revisie van de huidige staatsgrenzen en separatisme door de Russische minderheid in Kazachstan en bijvoorbeeld de Tadzjiek minderheid in Oezbekistan, welke tezamen bijdragen aan de destabilisatie van de politieke situatie in de gehele regio. Zo heeft president Nazerbayev recent hard gereageerd op speculaties in de Westerse media of een Arabische lente ook mogelijk is in Centraal-Azië, bang voor de destabilisatie van de politieke situatie in zijn land.¹⁴⁷ Zo zei Nazerbayev onder andere dat Westerse media moeten stoppen om Westerse waarden te exporteren naar het land en beschuldigde hen ervan pro-protest mensen te creëren.¹⁴⁸ Deze scriptie heeft laten zien dat al zou er een Centraal-Aziatische lente komen, de imperiale geschiedenis in Centraal-Azië de demografische, economische en sociaal-politieke dimensies zo heeft gevormd, dat de transitie naar een democratie op de korte termijn zeer moeilijk lijkt. Op deze manier kunnen de landen in West-Azië die hun regering niet omver hebben kunnen werpen, zoals Syrië en Bahrein, geanalyseerd worden om erachter te komen of de obstakels naar democratisering niet primair in het imperiale verleden gezocht moeten worden, om de huidige structuren te verklaren.

Noten

1 The-diplomat.com, 2011. Online. Op <http://the-diplomat.com/china-power/2011/10/07/china-and-the-urasian-union/> (Bezocht op 29 maart 2012).

2 Cohen, Ariel. *Russian Imperialism: Development and Crisis* (Connecticut: Preager Publishers, 1998), 5.

3 Ariel, 1.

4 Ariel, 3.

5 Wesseling, H.L. "Imperialism: Political Aspect" in International Encyclopedia of the Social & Behavioural Sciences (2001), 7232.

6 Nezhoglu, Halim. "Bağımsizlikten Günümüze Rusya-Türk Cumhuriyetleri İlişkileri" in Geçiş Sürecinde Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, ed. Öke, Mim Kemal (Istanbul: ALFA Basım, 1999), 13.

7 Nezhoglu, 14.

8 Roeder, Philip. *Where nation-states come from: Institutional Change in the Age of Nationalism* (New Jersey: Princeton University Press, 2007), 10.

9 Roeder, 10.

10 Wesseling, 7232.

11 Wesseling, 7232.

12 Wesseling, 7232.

13 Wesseling, 7232.

14 Ariel, 84.

15 Akiner, 56.

16 Roeder, 15.

17 Roeder, 11.

18 Roeder, 11.

19 Roeder, 27.

20 Roeder, 31.

21 Babbie, Earl. *The Practices of Social Research* (Wadsworth:Cengage Learning, 2010), 129.

22 Akiner, 56.

23 Mathaba, 2011. Online. On <http://www.mathaba.net/news/?x=626701?rss> (Accessed on 20 May 2012).

24 Akiner, 57.

25 Akiner, 59.

26 Akiner, 60.

27 Ariel, 3.

28 Marranci, Gabriela. "Multiculturalism, Islam and the Clash of Civilizations Theory: Rethinking Islamophobia" in Culture and Religion vol. 5:1 (2004), 5.

29 Roeder, 40.

30 Azizian, Rouben and Zhang, Yongjin. *Ethnic Challenges Beyond Borders: Chinese and Russian Perspectives of the Central Asian Conundrum* (Houndmills: Macmillan Press Ltd, 1998), 7.

31 Rashid, Ahmed. "The New Struggle in Central Asia: A Primer of the Baffled" World Policy Journal 17:4 (2001): 36.

32 Nezhoglu, 13.

33 Nezhoglu, 14.

34 Atabaki, Touraj. "Transnationalism and diaspora in Central Asia and the Caucasus" in Ethnic Challenges Beyond Borders: Chinese and Russian Perspectives of the Central Asian Conundrum, ed. Azizian, Rouben and Zhang, Yongjin (Houndmills: Macmillan Press Ltd, 1998), 3.

35 Shirin, Akiner. "Towards a typology of diasporas in Kazakstan" in Central Asia and the Caucasus, Atabaki, Touraj and Sanjyot, Mehendele., (London: University of Oxford, 2007), 24.

36 Roeder, 50.

37 Akiner, 25.

38 Nezhoglu, 13.

39 Akiner, 25.

40 Nezhoglu, 13.

41 Roeder, 51.

42 Akiner, 25.

43 Akçali, Pinar. "Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin bagimsizlik dönemi temel sorunlarına genel bir bakis" in Bagimsizliklerinin 10. Yilinda Türk Cumhuriyetleri, ed. Gürsoy, Emine and Sahin, Naskali Erdal (Haarlem: Stichting Sota, 2002), 22.

44 Akiner, 27.

45 Akiner, 27.

46 Roeder, 26.

47 Akiner, 27.

48 Akiner, 23.

49 Cohen, 84.

50 Huntington, 299.

51 Ro'i, Yaacov. Democracy and Pluralism in Muslim Eurasia (Tel Aviv: Tel Aviv University, 2004), 13.

52 Ro'i, 13.

53 Dzhunusova, 24.

54 Diamond, 250.

55 Kolsto, Pal. "The Price of Stability: Kazakhstani Control Mechanisms under Conditions of Cultural and Demographic Bipolarity" in Democracy and Pluralism in Muslim Eurasia, ed. Ro'i, Yaacov (Tel Aviv: Tel Aviv University, 2004), 20.

56 Kolsto, 165.

57 Nezhoglu 42.

58 Nezhoglu, 42.

59 Canbas, Fahrettin. "Türk Cumhuriyetleri'nde Demokratiklesmeyi Etkileyen Faktörler" in Geçis Sürecinde Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, ed. Öke, Mim Kemal (Istanbul: ALFA Basım, 1999), 301.

60 Kolsto, 167.

61 Kolsto, 167.

62 Kolsto, 168.

63 Kortunov, Andrei. *Unlocking the assets: Energy and the Future of Central Asia and the Caucasus* (Houston:Rice University, 1998), 16.

64 Prazauskas, Algis. "Etnopolitical Issues and the Emergence of Nation-States in Central Asia" in Ethnic Challenges Beyond Borders: Chinese and Russian Perspectives of the Central Asian Conundrum, ed. Azizian, Rouben and Zhang, Yongjin (Houndmills: Macmillian Press Ltd, 1998), 58.

65 Devlet, Nadir. "Bağımsızlığın 10. Yılında Türk Dünyasında Rusya Faktörü" in Bağımsızlıklarının 10. Yılında Türk Cumhuriyetleri, ed. Gürsoy, Emine and Sahin, Naskali Erdal (Haarlem: Stichting Sota, 2002), 182.

66 Kolsto, 180.

67 Nezhoglu, 51.

68 Rorlich, Azade-Ayse. "The Challenge of Belonging: The Muslims of Late Imperial Russia and the Contested Terrain of Identity and Gender" in Democracy and Pluralism in Muslim Eurasia, ed. Ro'i, Yaacov (Tel Aviv: Tel Aviv University, 2004), 39.

69 Nezhoglu, 15.

70 Prazauskas, 53.

71 Prazauskas, 63.

72 Huntington, 120.

73 Diamond, 88.

74 Kortunov, 17.

75 Kortunov, 17.

76 Rashid, 57.

77 Xing, Guangcheng. "China and Central Asia: Towards a New Relationship" in Ethnic Challenges Beyond Borders: Chinese and Russian Perspectives of the Central Asian Conundrum, ed. Azizian, Rouben and Zhang, Yongjin (Houndmills: Macmillian Press Ltd, 1998), 38.

78 Rashid, 58.

79 Stone, Leonard. "Turkic Republics Ten Years On: Transitional Factors for Consideration" in Bagimsizliklerinin 10. Yilinda Türk Cumhuriyetleri, ed. Gürsoy, Emine and Sahin, Naskali Erdal (Haarlem: Stichting Sota, 2002), 37.

80 Nezhoglu, 20.

81 Dörtbudak, Ahmet. "Türk Cumhuriyetleri'nin AB ile ilişkileri" in Geçis Sürecinde Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, ed. Öke, Mim Kemal (Istanbul: ALFA Basim, 1999), 267.

82 Nezhoglu, 22.

83 Rashid, 58.

84 Akçali, 21.

85 Kangas, Roger. "The US Perspective on the Turkic Republics: From Economics to Geopolitics" in Bagimsizliklerinin 10. Yilinda Türk Cumhuriyetleri, ed. Gürsoy, Emine and Sahin, Naskali Erdal (Haarlem: Stichting Sota, 2002), 221.

86 Erdogan, 229.

87 Dörtbudak, 260.

88 Erdogan, 231.

89 Dörtbudak, 266.

90 Dörtbudak, 266.

91 Dörtbudak, 266.

92 Dörtbudak, 270.

93 Nezhoglu, 52.

94 Kortunov, 14.

95 Canbas, 304.

96 Kangas, 219.

97 Erdogan, 235.

98 Nikolayenko, Olena. "Support for Democracy in Central Asia" in International Journal of Public Opinion Research 23:2 (2010): 193.

99 Canbas, 307.

100 Nikolayenko, 197.

101 Rashid, 57.

102 Atabaki, 2.

103 Atabaki, 2.

104 Atabaki, 3.

105 Yalçin, Resul. "Ethnic minorities in Uzbekistan: The case of Koreans" in International Journal of Central Asian studies vol. 4 (1999): 2.

106 UNHCR, 2012. Online. Op <http://www.unhcr.org/refworld/publisher,MRGI,,UZB,49749c843c,0.html> (Bezocht op 16 juni 2012).

107 Atabaki, 5.

108 Yalçin, 3.

109 CIA World Factbook (2012). Online on <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uz.html> (Accessed on 15 June 2012).

110 Mesamed, Vladimir. Vladimir. "Linguistic Policy and the Process of Democratization in Uzbekistan" in Democracy and Pluralism in Muslim Eurasia, ed. Ro'i, Yaacov (Tel Aviv: Tel Aviv University, 2004), 235.

111 Mesamed, 238.

112 Mesamed, 233.

113 Mesamed, 234.

114 Mesamed, 234.

115 Mesamed, 233.

116 Mesamed, 234.

117 Ariel, 19.

118 Akçali, 25.

119 Akçali, 26.

120 Ariel, 4.

121 Ibrahimov, Aydin and Özözen, Selver. "Sovyet Sonrasında Yeni Bağımsız Türk Cumhuriyetleri: Sorunlar ve Gerçekler" in Bağımsızlıklarının 10. Yılında Türk Cumhuriyetleri, ed. Gürsoy, Emine and Sahin, Naskali Erdal (Haarlem: Stichting Sota, 2002), 54.

122 Akçali, 27.

123 Atimes, 2010. Online. Op http://www.atimes.com/atimes/Central_Asia/LK03Ag02.html (Bezoekt op 17 juni 2012).

124 Ariel, 17.

125 Kangas, 219.

126 Kangas, 219.

127 BBC, 2000. Online. Op <http://www.bbc.co.uk/dna/ptop/A471467> (Bezocht op 16 juni 2012).

128 Karimov, Islam. *Uzbekistan on the Threshold of the Twenty-first Century* (New York:St. Martin's Press, 1998), 41.

129 Tutuncu, Mehmet. "Özbekistan'da Demokratiklesme" in Bagimsizliklarinin 10. Yilinda Türk Cumhuriyetleri, ed. Gürsoy, Emine and Sahin, Naskali Erdal (Haarlem: Stichting Sota, 2002), 393.

130 Tutuncu, 393.

131 Melvin, Neil J. "Authoritarian Pathways in Central Asia: A Comparison of Kazakhstan, the Kyrgyz Republic and Uzbekistan" in Democracy and Pluralism in Muslim Eurasia, ed. Ro'i, Yaacov (Tel Aviv: Tel Aviv University, 2004), 122.

132 Roeder, 69.

133 Melvin, 125.

134 Atabaki, 3.

135 Atabaki, 3.

136 Roeder, 67.

137 Melvin, 132.

138 Mesamed, 242.

139 Mesamed, 235.

140 Mesamed, 239.

141 Mesamed, 239.

142 Mesamed, 242.

143 Mesamed, 236.

144 Melvin, 135

145 Melvin, 135.

146 Devlet, 182.

147 Foreign Policy, 2012. Online. Op

http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/01/24/will_there_be_a_central_asian_spring (Bezocht op 18 juni 2012).

148 Eurasia, 2012. Online. Op <http://www.eurasianet.org/node/65317> (Bezocht op 18 juni 2012).